

וחיות מבחי' קדמות השכל השורש ומקור הראשון
 שהוא האלף דאדם ולא היה בהם רק בחי' דם
 לבד וזהו ואראך מתבוססת בדמיך בחי' דם לבד
 ולא בצירוף אלף דאדם כי לא האיר עליהם בחי'
 האלף דאדם בחי' קדמות השכל מחמת טומאת
 מצרים ולא נשאר רק בחינת ד"ם לבד. אמנם
 אחרי שהסירו והשליכו מעליהם בגדים הצואים
 ולבושים החיצונים דטומאת מצרים והקריבו את
 דמם ונפשם לך' כמ"ש ויזעקו אל ה' בועקה
 וזעקה רבה ממר לבם במס"נ ואהבה גדולה
 ותשוקה נפלאה העצומה לה' אז היה ביכולתם
 להמשיך על בחי' דמ"ם שהוא נפשם מבחי' אור
 וחיות ממקור ושורש הראשון שלהם שהוא מקור
 חוצביהן ושורש נשמותיהן בחי' פלא העליון קדמות
 השכל מהשב' עילאה כמאמר ישראל עלו במחשבה
 שהוא בחי' אל"ף דאדם וזהו ואומר לך בדמיך
 חיי דהיינו אחרי שהקריבו את דמ"ם והעלו את
 נפשם לה' אז היה בכחם להמשיך בחינת החיים
 להיות מאיר עליהם בחי' אור וחיות מהיי החיים
 שהוא בחינת קדמות השכל השורש והמקור של
 ישראל שהוא בחינת אל"ף דאד"ם וכאשר המשיכו
 עליהם בחינת קדמות השכל המקור ושורש
 הראשון אז נתאחד ונצטרף יחד בחינת האל"ף
 עם בחינת ד"ם ואזי קרוין אד"ם וכלו בנקודות
 קמץ דווקא וכמאמר הכמינו ז"ל הנ"ל אתם קרוין
 אד"ם וכו' והבן:

נעצר ונקלט בבחינת מקבל דהיינו שביכולת המקבל לקבל ההשפעה זהו עצרת תהי' לכם דהיינו ההשפעה אשר נשפע להם כנ"ל תעצרו לכם היינו שתקבלו לכם ויהי' נקלט השפע בכם. וכ"ז הוא בחול המועד סוכות כי אז ביכולת הכ"י שיקבלו השפע רב טוב הניתן והנשפע להם מהבורא ב"ה ע"י שנתעלו בר"ה ויר"כ במס"נ לה' ונזדככו מחומריותם וגשמיותם אשר אז הוא זמן עליות העולמות ואח"כ בימי הסוכות נמשך להם בכל יום השפעה והארה חדשה ע"י ו' המדות וע"י עלותם לה' בר"ה ויר"כ כנ"ל הם ראויים להיות כלי לקבל כל השפעות של ז' ימי הסוכות ביום השמיני וביכולתם לעצור לקלוט ההשפעה בתוכם ביום השמיני. משא"כ בחה"פ שעדיין אינם ראויים לקבל ההשפעה כי עדיין לא הזדככו מסומאת מצרים בשלימות ובחה"פ הם צריכים להזדכך ולעלות במעלות המדריגות כי אז הוא זמן עליות העולמות ע"י שנהפך הים ליבשה בשינוי הטבע וכמו שנהפך הים ליבשה בשינוי הטבע בעולם התחתון כמ"כ נהפכו כל בחי' ים ויבשה שבכל עולם ועולם ומחמת שנהפכו ונשתנו כל העולמות מאיכותם ועצמותם מכמו שהוטבעו בעת הבריאה לכן גם הם אין ביכולתם לקבל ההשפעה ולעצור ולהקליט אשר נשפע להם אך בחג השבועות אהר ימי ספירת העומר אז יוכלו לקבל ההשפעה מטעם כי בימי הספירה שנזדככו מחומריותם וגשמיותם בעלותם לפני ה' במס"נ באהבה עזה וכלות נפשם ומטוהרים בטהרת הנפש וטהרת הגוף אז בחג השבועות הם ראויים להיותם כלי לקבל אור וחיות האלקי הנשפע להם בכל ז' ימי חג הפסח מהבורא ב"ה וגם כל העולמות אחרי עלותם לה' אשר נהפכו ונשתנו בבחי' ים ויבשה ונתעלו למעלה בבחי' א"י ביכולתם לקבל אח"כ השפעות אור וחיות ה' כל חד וחד לפי ערכו ומדרגתו וכ"ז הוא בחג השבועות שאחר הספירה שאז כולם ראויים ונכונים להיות כלי לקבל השפעת ה' כנ"ל ולכן גם חג השבועות נקרא עצרת בלשון המשנה כי גם אז ביכולתם לעצור ולהקליט השפעת ה' בתוכם והנה דידוע מאחז"ל (יבמות טא.) אדם אתם קרוין אדם ואין א"ה כו' כי ידוע

גפי' אדם שהוא אותיות אל"ף דם ואל"ף דאדם מורה על פלא העליון שהוא קדמו' השכל רצון הקדום אשר מבחי' זו נמשכו נשמות ישראל וכשהנשמה מאיר על בחי' דם שהוא הנפש כי הרים הוא הנפש כידוע נקרא אדם ולכן אתם קרוין אדם דוקא ישראל נשמותיהם של ישראל נחצבו במחשבה עילא' כמאמר ישראל עלו במחשבה (בר"ר פ"א. ה.) וכמו שנאמר (דברים לב. ט) כי חלק ה' עמו לכן עליהם דוקא מאיר אל"ף דאדם שהוא בחי' פלא העליון בחי' קדמות השכל מקור הראשון משא"כ או"ה שאינו מאיר עליהם האלף דאדם בחי' קדמות השכל מקור הראשון הנ"ל אינם קרוין אדם ומהו הטעם תיבת אדם כולו נקוד בקמץ כי הנה ידוע ההפרש בין נקודת קמץ לנקודת סגול כי נקודת סגול הם ג' נקודות מפורדים כזה * * * שהוא מורה על ג' בחי' הייב' בחי' משפיע ובחי' מקבל ובחי' ממוצע כי ידוע שבחי' משפיע ומקבל הם שני הפכים בתכלית וא"א לירד השפע' המשפיע למקבל כ"א ע"י בחינת ממוצע שמחברם יחד ולכן הוא בנקודת ג' נקודות כנ"ל שהוא מורה על ג' בחי' הנ"ל ג' קוין חח"נ בג"ה דת"י כמו שמבואר בכתבי האר"ז וכ"ז הוא כי נקודות סגול הוא מורה על בחי' אור וחיות כמו שהוא בא בהשפעה בעולמות שהשפעה בעולמות בא בהתחלקות קוין ובחי' משפיע ומקבל וממוצע וכא"א מקבל לפי ערכו ומדרגתו משא"כ נקודות קמץ הוא מורה על מקור ושורש הראשון פלא העליון בחי' קדמו' השכל כנ"ל שהוא למעלה מסדר השתלשלות העולמות אשר שם לא שייך בחי' התחלקות קוין ומשפיע ומקבל וממוצע כי שם כל הקוין ומשפיע ומקבל וממוצע הם בהתכללות אמיתי ובאחדות גמור לכן נקודת קמץ אינו בא בהתחלקות ונקודות מפורדים רק הג' נקודות מתאחדים יחד כזה + כי הוא מורה על מקור ושורש הראשון שהוא קדמות השכל כנ"ל לכן תיבת אדם שהוא מורה ג"כ על בחי' פלא העליון קדמו' השכל המקור ושורש הראשון כולו נקוד בנקודת קמץ כנ"ל וזהו פי' הפסוק ואראך מתבוססת בדמיך כי ידוע שישאל כאשר היותם במצרים היה משוקעי' בטומאת מצרים ולא היה יכול להאיר עליהם אור וחיות

גדולים על ישראל מהבורא ב"ה בהתגלות עצום בעונג ושמחה רבה מבחי' עונג ותענוג העליון שהוא עולם החירות כידוע והשפעת החסדים הם מבחי' חסד העליון אשר נמשך ונשפע בשעת קיי"ס על עמו בית ישראל אשר בעת ההוא הי' השפע מב' מדות כנ"ל וזהו פ"י ימינך ה' גאדרי בכח היינו שנאדר ויפה כאשר בחי' ימינך שהוא בחי' חסד וכח שהוא בחי' גבורה הם בהתכללות יחד היינו חסד על ישראל וגבורה על אויבי ה' כי אז הוא תשועה לישראל ובכל הנ"ל יובן מה שחז"פ נקרא ה' ראשונה כי ידוע שד' עולמות אבי"ע בדרך כלל הם נגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה אצילות נגד יר"ד בחי' חכמה בריאה נגד ה' ראשונה בחי' בינה ובבריאה הוא ראשית התגלות מאין ליש וכידוע יציר' נגד וי"ו בחי' תפארת עשי' נגד ה' אחרונה בחי' אחרונה בחי' מלכות וכן למעלה מעלה הגה השורש והמקור הראשון לבריאת כל העולמות שהוא בחי' פלא העליון הוא ג"כ נגד ה' ראשונה וכידוע ליי"ח ולכן בפסח שאז הוא עליות העולמות לשורש ומקור הראשון שנתעלה האור והחיות של העולמות בבחי' א"ח לשורש ומקור הראשון לבחי' פלא העליון שהוא נעלם ונסתר מעין כל חי שהוא ג"כ נגד ה' ראשונה שהוא שורש ומקור הראשון להתהוות כל העולמות יש מאין ואח"כ נמשך מבחי' זה אור וחיות לכל העולמות וחסדים גדולים לישראל בעונג ותענוג גדול מבחינת תענוג העליון שהוא עולם החירות והבן :

מעלה. וזהו פ"י אז ישיר משה ובני ישראל את השירה (שמות טו, א) דהיינו שהשירה היה על גודל הנס שנעשה להם אשר האור והחיות שבבחי' מקבל נתעלה למעלה למקור הראשון וזהו את השירה הזאת לה' היינו שבחי' זאת שהוא בחינת מקבל כידוע נתעלה לוי' ולכן נהפך הים ליבשה כי נסתלק האור והחיות שלו למעלה. וכל הנ"ל מרמוזו בתיבת או כי ידוע דאו' אל"ף הוא מרמוז על רצון הפשוט רצון הקדום שהי' על בריאת העולמות כי אל"ף אותיות פל"א וכידוע בענין פל"א העליון שהוא מופלא ומכוסה שאין בו שום השגה והתגלות רק שהוא שורש ומקור לבריאת העולמות ואו' זיי"ן הוא מרמוז על בריאת העולמות כידוע שכל השפעות הם נמשכים מז' מדות עליונים שהם בבחי' התגלות ולכן האור והחיות שנמשך בהתגלות לצורך קיום העולמות מרמוז באות זיי"ן שהוא בא בהתגלות בכל עולם ועולם כידוע וזהו א"ו אל"ף זיי"ן דהיינו שבחינת אות זיי"ן שהוא בחי' האור והחיות נתעלה למעלה לבחי' או' אל"ף פלא העליון שהוא שורש ומקור בהתגלות האור והחיות של העולמות וזה הי' בקיי"ס כנ"ל. ובוה יובן הטעם מה שהשירה נכתבת אריה ע"ג לבינה (סגילה טז:) כי ידוע בפ' ויקרא וזאדם שמות (בראשית ג, כ) ששיום' פרטי המציאות הם אותיות שמו של כל דבר דבר כי האותיות נמשכו מבחי' דיבור העליון כמ"ש (תהלים לג, ו) בדבר ה' שמים נעשו וכידוע בענין היו"ד מאמרות יהי אור שאותיות אור הם החיות והקיום של עצמות ומהות האור ומאמר יקו המים שאותיות מים הם החיות והקיום של עצמות ומהות מים ולכן בשעת קיי"ס כאשר נסתלק ונתעלה האור והחיות מהים הוא מטעם שנסתלק בחי' האותיות שלו ולכן נשאר הים בלי אור וחיות כי אין קיום לשום דבר זולת האותיות ומטעם זה השירה נכתבת אריה ע"ג לבינה מקום פנוי מהאותיות שמרמוז על הנס שהוא שנסתלקו האותיות לשרשם. וזהו פ"י הכתוב ימינך ה' גאדרי בכח כי ידוע שבשעת קיי"ס הי' התכללות מב' מדות חסד וגבורה חסד על ישראל וגבורה על המצרים ומטעם זה בחז"פ נמשך חסדים

• ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי כו' (יחזקאל טו, ו) הנה להבין הטעם למה ימי הסכות הם שמונה וימי חז"פ אינם רק שבעה. כי הנה ידוע שכל המשכות והשפעות מהבורא ב"ה הם על ידי ז' המידות שעל ידם נשפע ונמשך כל השפעות ומהו הטעם ימי הסכות הם שמונה כי ז' ימים הם נגד ז' המדות הנ"ל ויום הח' הוא נגד בחינת מקבל השפעה ולכן יום השמיני דסכות נקרא עצרת כמו שכתוב (במדבר כט, לה) ביום השמיני עצרת תהי' לכם היינו שבחינת המשכה והשפעה הנשפע מהבורא ב"ה בז' ימים על ידי ז' המדות הוא נעצר

העולמות בפרטיות הנה מתחילה נמשך עולם האצילות בפרטיות י"ס וכנ"ל ובדרך כלל נקרא בחינות חכמה עילאה ולשון אצילות כמ"ש (במדבר י"א, כה) ויאצל מן הרוח ועדין הוא מתאחד ברצון הפשוט הנ"ל וכמאמר איהו וחייה וגרמוהי חד וכמ"ש בס"י כשלהבת הקשורה בגזלת וכמאציל מנר לנר. ואח"כ נמשך עולם הבריאה יש מאין ביר"ד מאמרות יהי אור כו' וג"ע העליון ונשמת הצדיקים ומלאכים מהנה מיכאל ומחנה גבריאל. ואח"כ נמשך עולם היצירה שהוא בא בשיעור וגבול ומדה ומלאכים ושרפים וחיות הקודש דעולם היציר' מקבלים האור החיות כאורא לפי ערכו ומדריגתו. ואח"כ עולם העשיה שהוא שמים וארץ שמש וירח וכוכבים ומזלות וע' שריו. והנה לכל העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין נמשך אור וחיות מהבורא ב"ה בכל עת ורגע לצורך קיום עצמותם כי אם היו נפסק ח"ו רגע אחד האור החיות מהעולמות היו כל העולמות בטילים ממצאיאותם והיו כלא היו וכמאמר כד אנת תסתלק כו' (תקו"ז תקו"א) לכן בכל עת ורגע נמשך אור חיות כמאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית וכל אחד ואחד מקבל האור והחיות לפי ירכו ומדריגתו ולכן כל פרטי המציאות הוא בקיום עצמותו ומהותו כמו שנברא משי"כ. ומעתה נבוא לבאר הנס דקיי"ס כי הנה בקיי"ס נהפך הים ליבשה היינו מחמת שנפסק האור החיות ממנו שנמשך אליו תמיד לצורך קיומו ובעת ההוא נתעלה האור החיות שלו לכן היה בטל ממצאיאות עצמותו ומהותו וממילא נבקע ונגזר לגזרי' כי נשאר בלי אור חיות. ומזה הטעם הנס דקיי"ס גדול מכל הניסים כי לבד מה שהי' שינוי הטבע בעולם התחתון היה בזה דבר חדש ופלא אשר לא הי' כמוהו מבריאת העולמות כי הי' היפוך סדר השתלשלו' מאשר הוטבעו מעת הבריא' כי ידוע שבכל עולם ועולם יש בחי' ים ויבשה וכאשר בעולם התחתון נהפך הים הגשמי ליבשה כך הי' בענין בחי' ים ויבשה שבכל העולמות ובכל העולמות נהפכו בחי' ים ליבשה והכל מטעם שנתעלה האור החיות שלהם למעלה

מקלה

דוד ולכך אנו מזכירין בש"ע של מוסף דראש חודש ובשירי דוד עבדך וכו'. והוה הרמו בגמרא (ר"ה כה.) זיל לעין טב וקדשא לי ירחא כו' ושלה לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים :

• א'ז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת. להבין תיבת הזאת למה לא נאמר את השיר הזה. הנה ידוע בכתבי האר"י ז"ל ענין בריאת ד' העולמות אצילות בריא' יצירה עשיה שהי' על ידי בחינות הצמצום כי הבורא ב"ה הוא א"ס פשוט בתכלית הפשיטות. והנה כאשר עלה ברצונו הפשוט בריאות העולמות כי חפץ חסד הוא ובמי נמלך בנשמתן של צדיקים שהסתכל בבני ישראל עם קדושו איך שיעבדו אותו במס"נ בתורה ומצות ומע"ט הנה ברצון הפשוט הזה היה נכלל כל העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין ומרצון הקדום הזה נמשך שהי' התהוות העולמות אבי"ע ולהבין זאת עדי"מ של אומן כשעולה ברצונו לבנות איהו בנין היכל ופלטרין הנה בתחילה עולה ברצונו כל פרטי הבנין בדרך כלל לבד ואח"כ כשהוחלט בדעתו והוסכם אצלו על הבנין או משכיל להשכיל ולהתחכם בהחכמות הבנין איך ששכילי' גדולי' וחכמה עמוקה ונפלא מלושב בבנין ההוא והשכל ההוא עדיין הוא מתאחד עם הרצון הקדום הנ"ל ואח"כ מעיין שלפי ערך החכמה והשכל שמלושב בבנין כך יהיה אופני הבנין בכל פרטיו ואח"כ חושב במחשבת הבנין איך לבנות אותו ביופי ציוריו ומצייר כל דבר ודבר במחשבתו ואח"כ עשיות הבנין בפועל. והנה מה שנתעורר לחפץ בבנין ההוא הוא מחמת שהסתכל וצפה והביט מתחילה כאשר יוגמר הבנין בשלימות איך יקבל תענוג גדול ונפלא מהבנין מזה נתעורר אצלו תענוג גדול שיהיה חפצו ורצונו בבנין ההוא. והנה ממשל הנ"ל נוכל להבין ג"כ למעלה כאשר הסתכל הבורא ברוך הוא בנשמתן של צדיקים איך שיעבדו אותו בתורה ומצות ומע"ט באהבה עזה ועצומה ותשוקה גדולה ויראה נפלאה בכלות נפשם ויוסיפו שמחה ותענוג גדול בכל עבודתם עבודת הקודש הנה מבחי' תענוג גדול הזה חפץ חסד ועלה ברצונו בריאת העולמות. וכאשר נמשכו

להם צער מגלות בניהם ונחשב הצער של האבות לגלות על ישראל כאלו היו ישראל בגלות גם הק"ץ שנים וזהו חישוב את הק"ץ אעפ"י שהאבות לא היו להם גלות רק בא במחשבה דהיינו שהי' להם צער במחשבה מהגלות נחשב לישראל כאילו היו בגלות וזהו הרמז חישוב את הק"ץ אלו הק"ץ שנים שנחסר הוא הצער של האבות שהיה להם במחשבה מהגלות לעשות חישוב לעשיה כאלו היו בגלות ממש :

וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים. לכאורה אינו מובן הלא הלא כתיב אני ולא מלאך והנראה דהנה זה הנס שהשם יתברך עושה עמנו והאומות הם נכנעים בזה ועוזבים את הבחירה שלהם זה הנס נקרא מן ה' לבדו וזה הנס שהאומות אינם נכנעים ואינם עוזבים את הבחירה שלהם זה הנס נקרא על ידי מלאך והנה באמת מצרים נכנעו לפני ישראל ועזבו את הבחירה שלהם אצלם הנס הוא מה'. וזהו הרמז בפסוק ועברתי בארץ מצרים גו' אני ולא מלאך אני ה' ולא אחר מחמת שהמצריים נכנעו לפני ישראל ועזבו את הבחירה וזהו אני ה' ולא אחר אבל אצל אדום שצוה הכתוב (דברים נג, ז) לא תתעב אדומי ונמצא שהם היו חושבים שהיה בחינת מלאך. וזהו וישלח מלאך ויוציאנו :

כמה מעלות טובות למקום עלינו כו'. לכאורה הוי ליה למימר ממקום עלינו ועוד מה זה מעלות והנרא' דהנה באמת הקב"ה יש לו תענוג כשמשפיע טובות על עמו ישראל דהיינו שמתפאר עצמו עם ישראל עמו ומשפיע עליהם טובות. וזהו הרמז למקום עלינו כביכול שהקב"ה יש לו נחת רוח כשמשפיע טובות על ישראל וזהו הרמז מעלות. כי הקב"ה הוא אין סוף רק לאהבת ישראל מצמצם עצמו בישראל ואו שייך בו כביכול מעלה וזהו מעלות טובות כביכול כשמצמצם עצמו בישראל עמו :

יום טוב של פסח הוא נגד אברהם כידוע ושבועות נגד יצחק ע"ש הרמז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו (מכות כד.) זהו מדת יצחק וסוכות נגד יעקב ע"ש הרמז ויעקב נסע סוכתה (בראשית לג, יז) וראש חדש נגד דוד

התעוררות התחתון בעת שישראל יש להם התעוררות התחתון לקדש החודש הן ביום הכ"ט הן ביום הלמ"ד בו ביום מקדשין החודש היו"ט וכפי מה שיראו לחכמי הדור לפי הבחינה לקדש היום באותו בחינ' כדי לקדש יו"ט באותו יום הראוי לאותו בחי' המכוננת עליו ובאמת התעוררות התחתון יכול האדם לקשר עצמו בזה הבחינה לעולם דהיינו או בחינת אהבה או בחינת הירא' או בחינ' התענוג אבל שבת הוא התעוררות העליון ואינו יכול לקשר עצמו בו אבל יו"ט ור"ח הוא התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו לעולם אפי' לאחר יו"ט. וזהו הרמז שלאחר יו"ט הוא אסרו חג ואחר שבת אין עושיין שום אסרו שבת כי ביו"ט יכול האדם להתקשר עצמו בזה הבחינה מחמת שיו"ט הוא התעוררות התחתון וזהו שאחר יו"ט הוא אסרו חג להתקשר עצמו בזה הבחינה. ובוה מתורץ קושיית התוספות שאין מברכין אחר יו"ט ואין מברכין במוצאי שבת שחל ביו"ט על הבשמים כי ביום טוב יש נשמה יתירה ולכך אין מברכין במוצאי שבת שחל להיות ביו"ט ומה שאין מברכין במוצאי יו"ט עצמו על הבשמים משום שהבחינה שיש לאדם ביו"ט שהוא ע"י התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו ולכך אין צריך לברך על הבשמים במוצאי יו"ט אבל שבת הוא התעוררות העליון ומכיון שיצא שבת מסתלק התעוררות העליון וא"א לאדם לקשר עצמו בו אם לא בשבת הבא שמגיע התעוררות עליון מחדש ולכך במוצאי שבת מברכין על הבשמים כי באמת בשבת בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררות העליון וביו"ט בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררות התחתון ונמצא בין כך ובין כך יש לאדם נשמה יתירה ביו"ט לכך אין מברכין במוצאי שבת שחל ביו"ט על הבשמים ואין מברכין במוצאי יום טוב :

ברוך הוא שהקב"ה חישוב את הק"ץ לעשות כמה שנאמר. הנה איתא במדרש שהשר של מצרים טען למה לא היו בגלות מצרים כאשר נגזר עליהם ובאמת נחסר ק"ץ שנים והתירוצ' הוא שהקב"ה הודיע הגלות להאבות והאבות היה

במדבר (תהלים קלג, טז) דהכוונה שהיה בו נחשים ועקרבים והצילם שלא תאמר שהוא חסד שעה הזכירו לומר כי לעולם חסדו שהוא חסד עולם בתועלת הנמשך שמוה יראו את ה' בראותם כי כל אשר בארץ עושה דברו וכן במלחמת סיחון ועוג ונתיני ארצם שלא תאמר שהוא חסד שעה כיון דארץ סיחון ועוג אין בו קדושת ארץ ישראל כמאמר חכמינו ז"ל הזכיר ואמר כי לא כן הוא רק שהוא ג"כ חסד עולם ואמר כי לעולם חסדו מתועלת הנמשך שראו שביד הבורא ברוך הוא להמית הקליפות ויכין רשע וצדיק ילבש בהנחלים את ארצם ומוה הגיע להם יראת ה' זהו חסד עולם לירא מה'. משא"כ נתינת שבת לא הוצרך להזכיר שהוא חסד עולם שהכל יודעים שהוא חסד עולם כמאמר חז"ל (ברכות טז) שהוא מעין עה"ב וכן ג"כ נתינת התורה א"צ להזכיר כי הכל יודעים זה כמאמר אנשי הכה"ג וחיי עולם נטע בתוכנו וכן נתינת א"י הכל יודעים שהוא חסד עולם שהיא ארץ אשר ה' דורש אותה תמיד וכן בנין בהמ"ק שאמרו חז"ל (תנחומא שמות ו) לא זוהי שכינה מכותל מערבי והשראת שכינה בארץ התחתון הלא יודעים שהוא חסד עולם וכן נתינת המן הכל יודעים שהוא חסד עולם דחז"ל אמרו (מכילתא בשלח יז) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן והטעם כמבואר בזה"ק שע"י המן שהיה ממקום גבוה זכו להשגת התורה א"כ המן ה"י חסד עולם שע"י זכו להשיג התורה ומש"ה אלו הטובות שהכל יודעים שהוא חסד עולם לא הוצרך להזכיר בהלל הגדול:

מה שמקשי' התוספות (פסחים קב: ד"ה רב)
למה אין מברכין במוצאי יו"ט על הבשמים וא"ת שביו"ט לא יש נשמה יתירה אם כן למה אין מברכין במוצאי שבת שחל להיות ביו"ט על הבשמים ע"ש. ובוה יתורץ מה שקשה על הפייט שסותר את עצמו במקום אחד כתב שבפסה מל אברהם עצמו ובמקום א' כתב שביוה"כ מל אברהם עצמו כי הכלל ברה"ח הבחינה מה שכל העולמות ממליכים על עצמם את הבורא ברוך הוא ובפסה הבחינה מאהבת הבורא מה שהברואים יש להם אהבת הבורא ב"ה ובראש

השנה הבחינה מה שכל העולמות יש להם יראה ופחד מהבורא ב"ה ובשבועות וסוכות בחינה אחרת שהברואים עושים מעשים נאים בכדי שהבורא ב"ה כביכול יהיה לו תענוג מעולמו (ע"י תקו"ז תקכ"א) ובאמת כל השנה כשאדם מעורר. אהבת הבורא אז יש לו הבחינה ופועל בעולמות העליונים כפי מה שפועלים בעולמות עליונים בפסה בבחינתו באהבת הבורא וכן בשאר כל בחינה ובחינה מעורר העולמות עליונים כפי מה שפועלים באותם ימים עצמם אבל לעשות אותו יום כפי הבחינה שיש לו דהיינו באם שיש לו אהבת הבורא בשאר ימים יעשה פסח זה א"א מחמת שצריכין בעולם עשיה שיהיו כל ישראל בבחינה זו אבל בעולמות עליונים אפשר לפעול כפי הבחינה שיש לו אבל להביא המצות במעשה לעשות יו"ט גם כן זה א"א עד שיהיו כל ישראל בבחינה זו. אבל אברהם אבינו ה"י אחד שה"י עזב את הבורא ב"ה ומעורר המדות כמאמר הפסוק (יחזקאל לג, כד) אחד ה"י אברהם נמצא אברהם אבינו היה אפשר לו לעשות לו יו"ט בכל יום שה"י מעורר איזה מדה ממדות הנ"ל שהוא ה"י אחד לעורר המדות וכן ה"י אפשר לו לעשות שני יו"ט ביום א' דהיינו כשה"י לו אהבת הבורא או ה"י אפשר לו לעשות פסח וכן כשה"י לו באותו יום עצמו יראת ה' או אותו יום הוא יה"כ כפי הבחינה אשר התעורר כן ה"י אותו יום אצלו כיון שפעל בעולמות עליונים ובמעשה היה גם כן יכול להביא כיון שהוא ה"י אחד או בעולם נמצא לאברהם ה"י אפשר להיות יוה"כ ופסח ביום אחד וכן מבואר בירושלמי (ע"י ירו' ר"פ מקום שנהגו) שכל אחד ביום שהביא קרבן ה"י לו יו"ט מחמת שבקרבן ה"י מעורר אותו הבחינה וה"י יכול להביא אותו בחינה אפילו בעשיה לעשות יו"ט. ובוה יבואר הקושיא הנ"ל מה שמקשה תוספות והנה נבוא לבאר קודם על מה שבשבת אין מביאין חטאת ובר"ח וביו"ט מביאין חטאת כמאמר שעירי חטאת לכפר בעדם כי הנה אנרו חז"ל (פסחים ק"ז:) שבת קביע' וקיימא ר"ח וי"ט ישראל מקדשי להו כי בשבת הוא התעוררות העליון אבל יו"ט ור"ח הוא התעוררות

שיקבלו התורה וקבלו האר' מנרין שערי בינה וכך הי' במכת בכורות במצרים שנתגלה השיית לישראל בזה האר' גדולה ונגפו מצרים למשל אדם ההולך בדרך ומונח איזה דבר בדרך המונע אותו בהליכ' משליך זה הדבר או שממעך אותו ברגל ואם אדם גדול הולך לאיזה מקום הולכים משרתים מקודם לפניו ומפנים הדרך ומשליכים כל המניעות המונחים בהפסקות הדרך ומכש"כ מלך כשהולך בדרך ומכש"כ ממ"ה הקב"ה שהגיע הזמן לגאול לבנים והמצריים שהיו ביניהם נתמעכו ובוזה המדה היה מכת בכורות וד"ש זבח פסח הוא לה' שהוא בכבודו הי' פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ל' יתנגפו רגליכם (ירמ' יג, יז) שנתמעכו מכת זה שיהי' הדרך פנוי לפניו ובא ממילא נגיפה למצרים ואת בתינו הציל כי זה כל התגלות שמו ית' נמצא השורש הבא מזה שאין אדם צריך לראות רק להמשיך על עצמו היראה של השיית והמשכת כל הטוב על עצמו וממילא ישפיל כל המקטרגים ממנו ואין צריך לבקש על המניעות אך לדבק בו יתברך בשלימות ושורה בו כל הטובות והמניעות נתמעכו ונטבעו בזה האר' בעצמו שאינם יכולים לסבול תארה :

ונראה לכאר דבהלל הגדול לא נזכר נתינת השבת ומתן תורה וירידת המן ונתינת א"י ובהגדה על אחת כמה וכמה טובה כו' נזכרים שם והנראה בס"ד דאותם הטובות שנראה לעין כל שהוא טובות הנצחיות לא הוצרך בהלל הגדול להזכיר כי לעולם חסדו דכוונתו בזה להודיע שהוא חסד לעולם ועד וזאל הכל רואין זה בעין שכלם אמנם טובות יציאת מצרים שהיו יכולים לומר שלא הי' טובות נצחיות דהרי אח"כ ג"כ אנטנו בגלות. וכן בקריעת ים סוף דנטבעו המצריים והרי אנו משועבדים לאומות אחרים לזה הזכיר אותם להזהיר שאל תאמר כן ואמר עליהם כלי"ח שהוא חסד עולם כי תועלת הנמשך מיציאת מצרים ומקריעת ים סוף שידעו כי הוא הבורא רב ושליט בעליונים ובתחתונים ביים וכיבשה מזה יראו את ה' כמשה' (שמות יד, לא) ויראו כו' זה הוא חסד עולם וכן למולך עמו במדבר

אעפ"כ יהיה ג"כ תענוג כמו התענוג הראשון והו כימי צאתך מארץ מצרים אפילו נגד התענוג הראשון יהיה ג"כ תענוג אראנו נפלאות וזה אהי"ה אשר אהי"ה :

או יבואר אהי"ה אשר אהי"ה ויבואר הטעם למה נקרא החג פסח דהנ' הקב"ה הוציא אותנו ממצרים כדי שנעבוד אותו וכדי לקבל את התור' הקדושה כמו שנאמר (שם שם, ב) תעבדון את האלהים על ההר הזה ומהראוי היה שיקבלו קודם את התורה אבל הקב"ה דילג קבלת התורה וזה אהי' לשון עתיד והנה נאמר (שם כ, ב) אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וקש' למה לא נאמר אשר ברא שמים וארץ והתירוך הוא דבעת ההוא היו משיגים את הבורא ב"ה מחמת שהוציא אותם ממצרים ואורייתא וקב"ה חד הוא (זח"ג עג) וכמו שהיו משיגים את הבורא מחמת י"מ כך היו משיגי' את התורה ולא יתך אבל לעתיד במהר' הקב"ה יעש' לנו נסים ונפלאות עד אין מספר ונהי' יכולים להשיג את הבב"ה יותר ממילא ישיגו את התור' יותר וזה תור' חדש' מאתי תצא (ישע"י נא, ד) והנ' לעתיד יהי' במהרה ג"כ כך מקודם יפדה אותנו קב"ה ויעשה עמנו נסים ונפלאות כו' ואח"כ ישיגו את התורה וחדשה כנ"ל ויהי' ג"כ תענוג העתיד בתנ' אהי' כנ"ל וזה אהי' אשר אהי' :

ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל (שמות יב, כז). ידוע כי עיקר יציאת מצרים היה ע"י הש"י ב"ה ממש ולא ע"י שליח כי כביכול היה התגלות אור גדלות מלכותו עלינו ופרעה שהי' אומר מי ה' אשר אשמע בקולו (שם ה, ב) והי' לו אחיזה באותיות מ"י מאלהים כמו שכתוב בכזונות והמשיך עליו זה האר' מה עשה הש"י שהיפך אותיות מ"י ל"ים וטבעו ביים כמו אדם שיש לו שכל לשתות מהכוס שותה כדרך כל הארץ ומי שאין לו שכל והוא גורגן ומהפך הכוס בבת אחת כשלאוקח לפיו נשפך על כל גופו ומטנף עצמו כך פרעה בזה הדבר בעצמו שהי' לו אחיזה בו טבעו שנתהפך מ"י ל"ים ולישראל באופן זה בא הארת מ"י גמטריא גו"ן ימים מפסח עד עצרת

ע"י דיבורו שאומר ומתוך שאלתו ניכר מחשבתו הרע ששואל מה העבודה הזאת לכם וזה שאמר המסדר אגדה לכם ולא לו דעבוד' של הצדיקים הוא להם לבדם אבל לא לו שאין עבודתו מועיל לכל הברואים וגם הוא בכלל ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל על ידי זה ניכר שהוא כפר בעיקר ושורש הבריא' אשר הכל נבראו בשביל הצדיק וז"ש ואף אתה הקהה את שיניו ר"ל דבאמת אסור להצדיק להתפאר בעצמו ולומר בלבו שמעשיו מגינים על העולם ונותן מזון לכל הברואים כי הצדיק כל המעשים אשר עושה הכל מעט בעיניו נגד חסדי השם אשר עושה עמו אך לכל זאת הותרה הרצוע' לפי הוראת השעה הזאת להקה' שיניו של אותו הרשע נתן לו התנא רשות להצדיק להתפאר נגדו. וז"ש ואף אתה הצדיק שאין לך להתחזק בעיניך לגדל ולומר בלבך שמעשיך מזכה כל זרע ישראל והכל ניוזנין בזכותך וכל העולם לא נברא אלא בשבילך אבל נגד הרשע הזה רשאי להתפאר נגדו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים שכל הנסים והגאולה של מצרים הכל לא ה' אלא בשבילי וכל מה שטרח השי"ת בבריאת כל העולמות ובכל הגאולות והנסים' והיד החזק' אשר עש' עמנו הכל היה בשבילי אבל לא לך ואלו ה' שם לא ה' נגאל ובזכותי נצלת :

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה א. י) ויבואר פסוק (שמות ג, יד) אהייה אשר אהייה עפ"י משל לעני שהרויח עשרת אלפים בפעם אחד והיה לו תענוג גדול ואח"כ הרויח עוד ד' אלפים יש לו גם כן תענוג אבל נגד תענוג הראשון אין תענוג זה נחשב לכלום ואם היינו רוצים להעריך נגד התענוג הראשון שהיה לו ג"כ עכשיו תענוג כמו התענוג הראשון צריך להרויח ריבוא רבבות אלפים. והנמשל הקב"ה פדה אותנו ממצרים מבית עבדים ועשה עמנו נסים ונפלאות והי' זה התענוג הראשון ובמהרה אי"ה יעשה עמנו נסים ונפלאות ולכאור' נגד התענוג הראשון לא יהיה זה תענוג אך הקב"ה יעשה עמנו כל כך נסים ונפלאות עד אין מספר ואפילו אם נערוך נגד התענוג הראשון אעפ"כ

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר ואף אתה הקה' את שיניו. לכאור' משולל הבנה דבשביל שאלה מה העבוד' כו' יקרא רשע אך שורש הדבר כך הוא והנה ידוע מאמר חז"ל (ברכות יז:) דכל העולם ניוזן בשביל חנינא בני כו' ואעתיק לך מ"ש במדרש תלפיות וז"ל. אמר המאסף מכאן יראה מעלת הצדיק לפני הקב"ה ושמסר העולם ברשותו ושיעבד לו לעשות כל רצונו כו' והטעם שכיון שהעולם נברא בשביל הצדיק וכולם נבראו לצוותו כמאמר חז"ל (ברכות ו:) לכן מסר הקב"ה כל העולם בידו ושיעבדו תחתיו לקיים כל מה שיגזור ואלו היו יודעים העמי הארצות בזה היו מעטרים את הצדיק בכל יום עטרות זהב לו והיו מספיקים לו כל צרכו כי משלו נותנים לו כעבדים המשמשים את המלך במסים וארנונות דעבד שקנה נכסים עבדי דמאן נכסי דמאן (סנהדרין קה.) נמצא שהכל משל הצדיק ובשבילו נברא ולו נתן הקב"ה הכל במתנ' וכל מה שאוכלין ושותין עמי הארץ במותרים ונפרדים מהצדיק גזילה הוא בידם דבשלמא בשביל לשמש לצדיק בכל צוותיו מה שאוכלין אינו גזל אצל' לפי שהם משמשי' והם כעבדים המשמשים את רבם שאוכלים ושותים והוא ברשות רבם ע"כ. הרי לפניך דאם האדם מאמין דהצדיק הוא עובד את השם בשביל כל ישראל הנצרכים א"כ אם היה זה ברור בלבו של אדם או בוודאי אף אם הוא בעצמו אין יכול לעבוד את השם כראוי עכ"פ היה מחבר את עצמו להצדיק והיה מהנהו מנכסיו כיון שהוא ניוזן בזכותו. אך באמת יש רשעים בעולם אשר אומרים בלבבם מה בצע לנו בצדקת הצדיק ובעבודתו אם הוא עובד את השם לו לבדו היתרון וא"כ הוא כופר בעיקר הבריאה דתחלת בריאת כל העולמות הי' עבור הצדיק וכל העולם לא נבראו אלא לשמשו והכל הם ענפים ולבושים הצריכ' להצדיק אך מדהוא מרחיק את עצמו מהצדיק ע"כ כופר בזה ובדיבור זה ניכר רשעתו אשר הוא כופר בדבר שהוא עיקר אצלו יתברך וז"ש רשע מה הוא אומר ר"ל שניכר הרשע

התורה והמצוה בכדי לבוא על ידיהם ליראת הרמזמות ואהבה ול"ל כל זה וזלא די לנו במצות מצה המורה על חידוש העולם בכל רגע וב דו נפש כל חי ורוח כל בשר איש (איוב יב. א.) התירוץ בזה כיון שנאכל אח"כ חמץ חשש קרוב הוא שנשכח את הדבר ויתבטל ההער' של פסח. וזהו שאלת הבן חכם מה העדות והחוקים כו' די לנו במצוה זה של מצה דהלא ממנו אנו למידים ליראה ולאהבה את השם הנכבד הגדול הנורא ומה צורך לעדות והחוקים ומשפטים ולזה משיבין לו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן רצה לומר דאחר הפסח דוק' הוא דאין אוכלים כלום אבל אח"כ נאכל חמץ וחוששין שמה יהיו נגררים אחר היצר.

או יבואר חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים המשפטים כו' אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. הנה כל המצות של לילה זאת לעשות זכר לנסים שעשה עמנו. וזהו ששיג את הבורא ע"י נסים הוא כשהשכל הוא בקטנות אבל כשבא האדם לגדלות השכל ומשיג את הבורא ב"ה מחמת השכל נקרא חכם ואומר למה העדות והחוקים והמשפטים כו' התירוץ ע"ז כי אפשר ליפול בקטנ' השכל ע"כ צריך להאמין בנסים ובנפלאו' שעש' הקב"ה עמנו ונשאר טעם זה תמיד וזה אין מפטירין אחר הפסח כו'.

ובאופן אחר כי הבורא ב"ה מחדש ונותן חיות לכל העולמות שפע וברכה והנה כשהברואים משיגים את המחדש ונכנסו לשעד האיין ובטלו ממציאיות זה נקרא מצה כי זה הוא טעם הראשון אבל אח"כ נקרא חמץ כשאניגם רואים את המחדש לשון חמוץ ונגזל טעמו. והנה כשאדם משיג את הבורא המחדש יכול להדביק א"ע בהבורא ב"ה בלא עובדא אבל כשאנו משיג צריך לעשות מצות בדחילו ורחימו כדי לבא לדביקות וקשה למה לי העדו' והחוקים והמשפטים מוטב היה להדבק בבורא תמיד כנ"ל התירוץ על זה אין מפטירין כו' אפיקו מ"ן ר"ת מ"ן נוקבין שע"י זה שמדבק את עצמו במצותיו מעלה מ"ן נוקבין;

ברא כל העולמות הרי הוא בבחינת מדבר עם עבדיו ועודם לפניו;

או יאמר לפי שכולם בחכמה עשית כל מה שנמצא בעולם הכל נעשה בחכמה נפלאה נמצא כשהקדוש ברוך הוא משנה סדרי בראשית כביכול הוא ביטול חכמתו ע"ד האב האהב את בנו קטן לאהבתו הוא מצמצם את שכלו הגדול ומדבר עם הבן כפי השגתו כך מרוב אהבתו יתברך עושה לנו נסים ונפלאות ומשנה סדרי בראשית וזהו פ"ה ס"ח מלשון שחו גבעות עולם (חבקוק ג. ו) שהוא ירידה ממדרגתו.

חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם כו' אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. בכדי להבין קושיית הבן חכם ושייכות התירוץ של אין מפטירין להקושי' נקדים הקדמה אחת וזו היא מלת מצה וענינה הוא מורה על חידוש העולם שיש לעולם מחדש בראו מאפס המוחלט והמציא יש מאין כי לשון חמץ הוא מלשון אין מחמיצין את הדין או אין מחמיצים את המצות (מכילתא בא) שפתרונו אין משהין נמצא שחמץ ענינו דבר ישן וההיפך הוא מצה רצונו לומר דבר מחדש והורה לנו יוצרנו במצות מצה שיש מחדש את העולם ובכל יום ובכל רגע הוא מחדש את עולמו כרצונו כאשר עשה ביציאת מצרים שהפליא לעשות שלא כדרך הטבע כי כל המכות העשרה היו שלא כדרך הטבע. וכאשר נדע זה ידיעה ברורה לא נזוז ידינו ורגלינו לעשות שום דבר כי אם מה שמגיע לכבוד שמו יתברך ויתעלה ויש לנו לירא ממנו יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט ולאהבה אותו אהבה עזה כאשר אנו רואים שהוא יתברך אוהב אותנו אהבת עולם ואין להקשות דאם כן היה לנו לאכול מצה כל השנה כבר הרגישו חכמינו ז"ל בקושיא זו בספר הזוהר ותירצו דדי לנו בהערה אחת לכל השנה וה"ה בנידון דידן אבל אי קשיא הא קשיא דלמה לנו לרמ"ח מ"ע הלא המצות נקראי' בזה"ק רמ"ח עיטין ר"ל רמ"ח עצות לבוא על ידיהם ליראת הבורא ואהבתו ומקרא מלא הוא (דברים יד. כג) למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים שכל

חשד"מ) וזהו הרמז ברכני להגדיל התפארת ישראל למעלה על ידי מעשיהם הטובים ודיבורים הטובים בתורה ובתפלה ובוה ישפיע רב חסד למטה וזהו שאמר יהי רצון וכו' ודו"ק:

ברוך המקום ברוך הוא כנגד ארבעה בנים
 דברה תורה הנה האר"י ז"ל כתב על פסוק (ישעי' ג. ב) בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף כי הכלל שאדם אסור לו להקור בעבודת אלהות מה שאין שכלו משיג ח"ו וזהו ככופר בעיקר כמאמר חכמינו ז"ל (חגיגה י"א): אסור וכו' מה למעלה וזה בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו דהיינו שלא יאמר אדם אי"כ לא אחקור אפי' במה שהשכל שלו משיג זה אדרכא צריך אדם לחקור במה ששכל שלו משיג אבל לחקור בזה שאין שכל אדם משיג זה אסור כי באמת השם יתברך א"ס ואי אפשר לשום נברא להשיג אותו (חסר הסיום):

ענין פסח שנמצא בדברי רבותינו ז"ל שהוא מל' פ"ה ס"ח. להבין הדבר הוא ע"ד זה שהרי" מה שהקב"ה יתברך שמו לעד ולנצח נצחים עשה עמנו נסים ונפלאות והכה את מצרים בכל מכה הוא כדי לשלול דעת הנפסד' מאמיני הקדמות ומכחישים בחידוש העולם כמאמר הכתוב (שמות ט. טו) ואולם בעבור זאת העמדתך כו' ולמען ספר שמי בכל הארץ כי מכיון שראינו שהוא יתברך שידד המערכה ועשה בהם כו' צונו ש"מ שיש מנהיג העולם המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. והנה מלך ב"ו המצוה לעבדיו לעשות כך וכך עודם מדברים עמו יש יכולת בידם לבקש להפוך ציווי אבל משדיבר עמהם והלכו מלפניו א"א להפוך דבריו אבל מדת הקב"ה לא כמדת בשר ודם שאף שנאצלו האותיות ונבראו ונציירו ונעשו והגיע השתלשות' בעולם השפל הזה להעשות כך וכך יש צדיקים המהפכים מידותיו או אם יעשו בניו תשובה אזי תיכף נתהפכו לצירוף אחר לעשות עם עמו לטובה אות דמיון המלך המדבר עם עבדיו בעודם לפניו מפני שמלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיני' וככחו אז כחו עתה. והו פ"ה ס"ח רצה לומר פה המדבר כלומר אף שכבר ברא

שהבן שואל בפסח כי באמת זה שהקב"ה מנהיג עולמו ע"י תפארת ישראל הוא זה שהקב"ה מצמצם את עצמו בעבור עמו ישראל ויש לו תענוג גדול מזה. ובוה ממלא רצונם והפצם ולדוגמא זה הוא שאלת הבן לאביו כי שכל האב גדול משכל הבן רק לאהבת האב להבן מצמצם עצמו האב להשיב תשובה על קושיות הבן הוא לדוגמא הנ"ל שהקב"ה מצמצם עצמו במדות ישראל להתפאר עמהם לעשות רצונם:

מאמר הגמרא הנ"ל חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם.
 ונבאר דליכא פלוגתא ביניהם ויבואר על דרך משל אחד שעשה איוה דבר יש בו שני דברים אחד העשיה ואחד הטעם למה עשה כן כביכול כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא נודע הטעם על מה ברא העולם ובאמת עיקר בריאת העולם היה בשביל להשתעשע בעולמו עם ישראל שיעשו רצונו ויכירו גדולתו ויבינו שהכל לכבודו ברא אבל בשעת בריאת העולם עדיין לא נודע הטעם על בריאתה עד ניסן שיצאו ישראל ממצרים וראו הכל כי הוא אלהים אדון עולם וכי הוא ברא כל העולמות ואותו ראוי לעבדו ונמצא בניסן נתגלה הטעם על בריאת העולם כדי שיתגלה אלהותו בעולם וזה היה טעם בריאת העולם. ובוה יבואר הגמ' (ברכות ז.) אמר ר' ישמעאל פעם א' נכנסתי לפני ולפנים לראות וכו' וראיתי את אכתריאל כו' ואמר לי ישמעאל בני ברכני כי יש חסדים קדומים ויש חסדים מחודשים חסדים קדומים אשר נשבעת מימי קדם מה שהבורא ב"ה ברא עולמו בחסד ויש חסדים מחודשים מה שהבורא ב"ה כביכול מכתיר עצמו בתפארת ישראל במעשיהם הטובים ובוה משפיע להם חסדים ונמצא כל זמן שישראל עושין רצון הבורא יתברך יותר ויותר כביכול הבורא יתברך מכתיר עצמו יותר בתפארת ישראל ומשפיע להם חסדים על חסדים וזהו הרמז וראיתי את אכתריאל כו' כביכול מכתיר את אלהותו בתפארת ישראל. וזהו הרמז ישמעאל בני ברכני הרמז תנו עוז לאלהים (תהלים סח. לה) ישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה (ילקוט רמז

של מקום נקראין בנים וכשאינ עושין רצונו של מקום נקראין עבדים. לכאורה אינו מובן כשאין עושין רצונו של מקום חס ושלום הם רשעים חס ושלום והנראה דהנה כשאדם מאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא אבינו ויש לו תענוג כשמשיע טובות על עמו ישראל כאשר היכולת בידו לתת טובות לכל העולמות או האדם אינו חסר כלום וכשיבקש מן הקב"ה לרחם על עמו בודאי הקב"ה ימלא רצונו וזה הרמו בפסוק (דברים יח, יג) תמים תהי' עם ה' אלהיך כלומר אתה תהיה תמים בלתי חסר שום דבר כשתהי' עם ה' אלהיך אבל כשאדם אינו מאמין בזה או הוא חסר כי אינו עושה רצון בהשם ית' להשפיע עלינו טובות. וזהו הרמו כהא לחמא עניא כי ישראל במצרים היו בבחינה קטנה וזה לחמא עניא ועל זה רמזו חכמינו ז"ל (פסחים קטז). לחם עני מה דרכו של עני בפרוסי' כי פרוסי' הוא לשון חסרון:

בפסח שואל הבן מה נשתנה ולמה דוקא שואל הבן בפסח ואינו שואל בסוכות מה נשתנה הכלל כי יש פלוגתא בגמרא (ר"ה י:) חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם. והנה יש שני הנהגות שהקב"ה מנהיג העולם האחד שהקב"ה מנהיג עולמו בטובו ובחסדו הגדול והנהגה הב' שהקב"ה מנהיג את העולם ע"י תפארת ישראל שהקב"ה מתפאר עצמו עם עמו ישראל ועושה רצונם להשפיע להם טובות כאשר יבקשו מלפניו. וזהו הרמו בפסוק (שמות טז, א) או ישיר משה וכו' את השירה הזאת לה' הרמו זה השירה עצמה אשר אמרו ישראל זה השירה עצמה שר ואמר ה' כי כשהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם ע"י תפארת ישראל אז ממלא רצונם והפצם וכאשר יאמרו ישראל כן יאמר ה'. וזהו הרמו בגמרא חד אמר בניסן נברא העולם כי בניסן הוא הנהג' שהקב"ה מנהיג העולם על ידי תפארת ישראל לכך היו להם לישראל נסים ונפלאות גדולות בזה החודש וחד אמר בתשרי נברא העולם זה הוא הנהג' שהקב"ה מנהיג העולם בחסדו הגדול ונמצא אלו ואלו דברי אלהים חיים. וזהו הרמו שהבן

את כג כמלכות השמור לעושר חדש האבינו וכו'. דלחז"ל לעולם ירניז אדם יא"ס על יא"ס שאלו רגע ואלו חמלאו נחו טוכ ואלו לאו יכיר לו יום המיתה. וזה חס כג כמלכות שחעש' העיד מלך ומריבס עם הילכ"ר. השמור לעושר שחכיר לו שיש עופר לכל חי שהוא יום המיתה ואלו לא יחטא כי כג בחתכ"ש פר שישור מדרס הרם לדרך הטוב. ואלו זוכה להאזניות שאר האזיות מלך שציע' קנ"ו ועם כג' האזיות וסכלל ני' ק"ס שטות הפדיון הערומי' בפסוק ויורכו ה' ע"ץ. ויהי' השס אלס כי קנ"ז ני' הק"ס ו"ה. ואלו יהי' הגאולה במהרה בימינו אמן ואלו יהי' חדש האבינו שהוא העהה"ש הגאולה הערומי' נאבינו כמלוי כזה חל"ף ני"ח יו"ד כ"ח עם כד' האזיות וסכלל ני' הק"ס שהוא סוד הגאולה כעבאר בדברי כמ"פ.

דרוש לפסח

כהא לחמא עניא די וכו'. ויבאר בזה מאמר חז"ל (ב"ב י.) בזמן שישראל עושין רצונו